

7. Боброва О. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації : європейський досвід (психологічний аспект) [Електронний ресурс] / Олександра Боброва. – Режим доступу : http://www.commonground.org.ua/dld/doc/Bobrova_psych.pdf

REFERENCES

1. Horova, A. "Restorative justice. Features of introduction of mediation procedures : European experience. Sociological aspect", available at : http://www.commonground.org.ua/dld/doc/Gorova_sociology.pdf
2. Prokopenko, N. "Restorative justice. Features of introduction of mediation procedures : European experience. Conflictological aspect", available at : http://www.commonground.org.ua/dld/doc/Prokopenko_CrimeAsConflict.pdf
3. Holovko, L.V. (2002), *Alternativy uholovnomu presledovaniyu v sovremennom prave* [Alternatives to prosecution in modern law], Yuridicheskiy tsentr Press, Saint Petersburg, Russia.
4. Koval, R. and Pylypiv N. (2012), "Status of implementation of restorative justice in Ukraine", *Shchokvartalnyi byuleten «Vidnovne pravosuddya v Ukrayini»*, no. 1-4 (18), pp. 44-57.
5. Zamnius, V., Kovrizhenko, D. and Zemlyanska, V. "Prerequisites of introduction of mediation procedure in Ukraine", available at : http://www.parlament.org.ua/index.php?action=magazine&id=9&ar_id=572&iar_id=602&as=2
6. Rayt, M. "Paradigm of restorative justice", available at : http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/01-02/03-Aktualna_tema/010302.pdf
7. Bobrova, O. "Restorative justice. Features of introduction of mediation procedures : European experience (psychological aspect)", available at : http://www.commonground.org.ua/dld/doc/Bobrova_psych.pdf

УДК 342.1: 172.1: 323.1

ГЕНЕЗА ІДЕЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ ЯК ФОРМИ УНІВЕРСАЛЬНО-ЗАГАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЮДСТВА

Сметюх В.С., аспірантка

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Україна
egoist17@bigmir.net*

Досліджено основні тенденції й особливості наукових підходів щодо розуміння концепції національної держави. Проаналізовано співвідношення понять «правова держава» й «національна держава». Визначено сутність, пріоритети, основні засади й напрями реалізації державної етнонаціональної політики. Зроблено висновок, що у світовій практиці державотворення національна держава затвердилася як одна з форм реалізації рівноправності й самовизначення народів, суверенітету та демократичних принципів здійснення національної політики.

Ключові слова: право націй на самовизначення, державотворчий процес, концепція національної держави, етнонаціональна політика, поліетнічна держава.

ГЕНЕЗИС ИДЕИ НАЦИОНАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВА КАК ФОРМЫ ОБЩЕУНИВЕРСАЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА

Сметюх В.С.

*Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова, ул. Дворянская, 2, г. Одесса, Украина
egoist17@bigmir.net*

Исследованы основные тенденции и особенности научных подходов к пониманию концепции национального государства. Проанализировано соотношение понятий «правовое государство» и «национальное государство». Определены суть, приоритеты, основные принципы и направления реализации государственной этнонациональной политики. Сделан вывод о том, что в мировой практике государствообразования национальное государство утвердилось как одна из форм реализации равноправности и самоопределения народов, суверенитета и демократических принципов осуществления национальной политики.

Ключевые слова: право наций на самоопределение, процесс государствообразования, концепция национального государства, этнонациональная политика, полиэтническое государство.

GENESIS OF THE IDEA OF NATION STATE AS A FORM OF GENERAL UNIVERSAL ORGANIZATION OF MANKIND

Smetyukh V.S.

*Odessa I.I. Mechnikov national university, str. Dvoryanska, 2, Odessa, Ukraine
egoist17@bigmir.net*

The author investigated basic tendencies and peculiarities of scientific approaches to understanding of the concept of the nation state. It was also analyzed correlation between the concepts of “legal state” and “nation-state”. There were determined essence, priorities, basic principles and directions of implementation of national ethnic policy. It was concluded that in international practice of state building the nation state established itself as one the forms of implementation of people’s equality and self-determination, sovereignty and democratic principles of national policy realization.

In the given article it is described the role of national ethnic policy in formation of the modern Ukrainian state. The author investigates theoretical and legal aspects of ethnical state development, ways of improvement of the mechanism of inter-ethnic communication, coordination of interests of the Ukrainian nation and national minorities during civil society formation. Special attention is paid to the amendments to some regulatory legal acts of legislation and to detailed analysis of the concept of state formation in Ukraine.

Scientific novelty of the research standards lies in conceptual approaches to the problem of ethno-political science in Ukraine. In particular, this applies to clarification of the essence of such concepts as “national idea” and “national self-determination”, the problem of formation of political nation.

On the background of the crisis of values national interests appear as the most rationalized and optimal system of priorities which is acceptable for the prevailing majority of citizens.

As a result, the author puts forward proposals on strengthening of national and cultural processes and detailed legal regulation of national policy.

Analysis of current and future trends in the development of nation states also largely concerns the young Ukrainian state while choosing its state building path.

Key words: nations’ right to self-determination, state building process, concept of the nation state, national ethnic policy, poly-ethnic state.

У процесі розвитку людської цивілізації існували різні форми організації суспільної влади, серед яких особливе значення мала національна держава. Однак, перш ніж досягти сучасного рівня, національна держава пройшла складні історичні періоди становлення й функціонування.

Завдяки консолідації в національні держави народи стали швидше й ефективніше розвиватися в культурному й економічному плані. Основними тенденціями утворення національних держав були такі: зміна виробничих відносин, забезпечення вільного й широкого товарообороту, діяльність національних рухів, необхідність вирішення соціально-економічних проблем завдяки державним політичним інститутам. Тенденція до створення національних держав передбачала їх самостійність, прагнення до вирішення власних завдань у межах незалежних суспільних утворень.

Разом із тим, як зауважує Ю. Римаренко, самостійність все більше віддаляла народи, сприяла абсолютизації національної самосвідомості державно-національних спільностей [1, с. 38].

Ю. Таран, досліджуючи передумови утворення національних держав, виділяє три основні етапи їх становлення. Перший характеризується обмеженням церковної влади, що стало початком розбудови світських держав. Тут важливе значення відіграли такі чинники, як остаточне визначення територій і зміна інституту підданства на громадянство. Для другого періоду характерною є поява суверенітету, який законно закріпив владу нових демократичних урядів європейських держав кінця XIII – початку XX століття. У цей період завдяки демократії утвердився політико-правовий статус громадянства, що стало основою розуміння концепції національної держави. Третій (сучасний) етап характеризується встановленням і закріпленням національними урядами монополії на здійснення зовнішньої політики та захисту національної безпеки [2].

Таким чином, історично виділяють три основні періоди становлення національних держав, головними ознаками яких є поступова еволюція державних утворень, чітке закріплення територіальних кордонів окремих держав, закріплення демократичних засад діяльності національних урядів та статусу громадянства, а також визначення основних напрямів здійснення зовнішньої політики та безпеки як основних засад у концепції національної держави.

У науці теорії держави та права концепцію національної держави досліджували Є. Білозьоров, Ю. Бисага, К. Волинка, А. Завальний, Р. Калюжний, М. Кельман, А. Козловський, М. Козюбра, В. Колісник, М. Костицький, С. Легша, М. Мацькевич, В. Медведчук, О. Мурашин, В. Нікітюк, Н. Пархоменко, І. Попова, Л. Рябошапка, О. Скакун, В. Сухонос, С. Тимченко, М. Товт, О. Тодика, Ю. Шемшученко та ін.

Останнім часом у різних часописах почали з'являтися окремі публікації щодо наукового аналізу національної держави. Тут потрібно виокремити праці Р. Коршука, Л. Токара, П. Стецюка та інших. У дослідження автори проаналізували основні підходи до визначення національної держави, її мети та призначення, а також конституційно-правової характеристики України як національної держави.

Інститут національної держави у світових процесах глобалізації є предметом наукового аналізу дисертаційних досліджень, які виконали О. Блінов, І. Малай та І. Алексєєнко. Необхідно зауважити, що історичні процеси зародження та становлення національних держав нерозривно пов'язані з діяльністю відомих мислителів і громадських діячів, зокрема Демокріта, Перікла, Сократа, Арістотеля, Геракліта, Платона, а пізніше І. Канта, Й. Гердера, М. Драгоманова, М. Грушевського, Н. Макіавеллі, Г. Гегеля, Т. Морра, В. Липинського та інших. Згідно з їхніми поглядами та вченнями основою розвитку концепції національної держави має бути поліетнічність, тобто держави з мішаним складом населення повинні бути об'єднані спільним інститутом громадянства, соціально-економічними інтересами, політичними, правовими й ідеологічними цінностями. Як свідчать світові історичні процеси національного державотворення, тільки завдяки цим характерним принципам національна держава пережила такі державні утворення й міждержавні об'єднання, як етнічна держава, імперія, конфедерація тощо [3, с. 3-4].

Отже, у світовій практиці державотворення національна держава затвердилася як одна з форм реалізації рівноправності й самовизначення народів, суверенітету та демократичних принципів здійснення національної політики.

Проте, як зазначає сучасний дослідник О. Картунов, ідея національної держави в колі відомих на той час учених мала багато як прихильників, так і противників. Так, М. Бердяєв, М. Вебер, А. Градовський, П. Манчині, К. Каутський, вважали, що з теоретичної точки зору концепція національної держави є позитивною тенденцією вирішення національних проблем у мононаціональній державі. На думку І. Канта, О. Бауера, К. Реннера, М. Драгоманова, М. Грушевського, ця концепція державності обов'язково повинна враховувати поліетнічність більшості сучасних держав, інакше практичний механізм її реалізації може стати причиною постійних міжнаціональних конфліктів. Адже на сьогодні у світі проживає більше двох тисяч народів, у той час як держав налічується близько трьохсот. Тому майже 90% людства живе в поліетнічних країнах [4, с. 364–366].

На нашу думку, сучасна концепція національної держави повинна враховувати поліетнічність складу населення суспільства та реальний механізм забезпечення національної рівноправності.

Залежно від етнонаціонального складу населення та характеру територіальних етнополітичних відносин М. Дністрянський пропонує таку класифікацію типології держав світу:

- 1) національні держави з одним етнополітичним центром (Австрія, Єгипет, Ірландія, Ісландія, Греція, Корея, Німеччина, Туніс, Угорщина, Японія та інші);
- 2) національні держави з етнонаціонально-територіальними автономіями (Великобританія, Італія, Іспанія, Україна, Фінляндія, Франція та інші);
- 3) федеративні держави, які організовані переважно за етнонаціональним чи етнонаціонально-територіальним принципами (Бельгія, Боснія і Герцеговина, Індія, Пакистан, Канада, Росія, Швейцарія);
- 4) держави колонізаційного типу з європейським культурним ядром, що сформувалися як політичні нації (Аргентина, США, Австралія, Нова Зеландія);
- 5) держави колонізаційного типу із значною часткою аборигенного населення чи населення африканського походження, що формуються як політичні нації (Болівія, Еквадор, Венесуела, Колумбія, Перу та більшість держав Центральної Америки);
- 6) держави Африки й Азії, що утворилися на основі колишніх колоніальних володінь з етнічно складним, проте етноспорідненим складом населення, що формуються як політичні нації

(Бенін, Мозамбік, Того, Індонезія);

- 7) держави Африки й Азії, що утворилися на основі колишніх колоніальних володінь із різномірним етнонаціональним складом населення та несформованою етнополітичною системою (Судан, Тонго, Танзанія, Нігерія, Філіпіни) [5, с. 48].

З вищенаведеної класифікації можна зробити висновки, що етнонаціональний чинник є одним із важливих критеріїв класифікації держав світу, які в цілому поділяються на моноетнічні національні держави, що утворені однорідним етносом, та національні поліетнічні держави з багатонаціональним складом населення.

Національні поліетнічні держави в чисельному відношенні переважають серед сучасних розвинених держав Європи та світу. Вони у свою чергу поділяються на два різновиди: ті, що формуються на поліетнічній основі з моменту створення, і ті, у яких суб'єктом державотворення виступає один етнос, із перспективою консолідації всіх етнонаціональних спільнот у політичну націю за принципом громадянства. У багатонаціональних державах нації прив'язані до власних етнічних територій, в окремих державах наділені державністю з обмеженим суверенітетом, творять одне суспільство, мають єдині зовнішні кордони, а на міжнародному рівні представляються центральним урядом. А. Колодій серед багатонаціональних держав виділяє імперії, створені однією нацією із застосуванням сили, та федерації як об'єднання народів під державною опікою зі збереженням деяких атрибутів власного суверенітету [6, с. 52-53].

Метою дослідження є теоретико-правовий аналіз сутності й розвитку концепції національної держави, спрямований на обґрунтування загальної моделі національної держави як важливої тематичної частини подальших досліджень у сфері теорії держави та права.

Для досягнення поставленої мети в роботі потрібно вирішити такі основні завдання:

- здійснити аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел за темою наукового дослідження;
- узагальнити наявні теоретичні концепції національної держави та визначити нові тенденції її розвитку в сучасних євроінтеграційних і глобалізаційних процесах;
- визначити основні теоретичні засади функціонування й розвитку національної держави як форми організації суспільної влади;
- розкрити особливості нації як системоутворювальної ознаки національної держави.

Національна держава є сучасної формою держави, що має чітко визначені кордони, у яких співіснують держава й суспільство, тобто територіальне розташування держави зазвичай відповідає її культурним, лінгвістичним та етнічним особливостям [7, с. 73-74].

Тому національна держава в сучасний період є явищем модерним, вона в загальному й найпростішому визначенні є державою, кордони якої збігаються з кордонами нації.

Сутність національної належності складають, як правило, мова й територія, а також певні історично зумовлені її офіційні символи: прапор, герб, гімн [8, с. 43].

Відомий швейцарський державознавець В. Брючлі склав формулу концепції національної держави: «Кожна нація є покликана й має право утворити свою державу. Як людство складається з певного числа народів, так і світ має бути поділений на стільки ж держав. Що нація – то держава; що держава – то нація!» [9, с. 267–268].

Однак поняття національної держави не можна плутати з поняттям «націо-» або «етнократії», тобто держави, у якій є етнонаціональна нерівноправність, зосередженість влади в руках тільки однієї (як правило, корінної) нації, усунення етнонаціональних груп від державного управління, обмеження їх доступу до влади у зв'язку з певними вимогами їх політичної позиції [10, с. 329].

Такі форми організації державної влади є неприпустимими в сучасних умовах національного державотворення, оскільки суперечать демократичним вимогам і міжнародним стандартам прав людини.

До характерних принципів сучасної національної держави П. Стецюк відносить такі: створення й забезпечення необхідних умов для максимального збереження та розвитку кращих надбань нації в економічній, політичній, соціальній і духовній сферах її буття, її політичної консолідації навколо

національної ідеї; забезпечення розвитку духовності, мови, культури, традицій своєї нації; реалізація національної ідеї в державотворчому процесі; турбота про культурний розвиток своїх співвітчизників, які проживають в інших державах (національної діаспори), а за потреби – створення належних умов для їхнього повернення на історичну Батьківщину; усебічний розвиток національних меншин, що проживають на території держави [11].

Новітня концепція національної держави повинна враховувати минуле, сучасне та майбутнє. Захищаючи територіальну єдність, економічну, політичну, культурну цілісність нації та народу, гарантуючи розвиток національного ринку, збереження культури, духовності, національна держава повинна бути одночасно і правовою, і демократичною. На думку Л. Токара, щоб національній державі стати представником нації й захисником національних інтересів, у її структурі й діяльності повинна бути відображена природо-соціальна сутність людини, нації, народу як цілісності [12, с. 40].

Отже, концепція національної держави знаходиться в нерозривному взаємозв'язку з поняттям правової держави.

Російський дослідник О. Блінов провів, на нашу думку, досить вдалий порівняльний аналіз цих теоретичних концепцій, суть якого простежується в такому:

1. Реальність як правової, так і національної держави, які утверджуються в епоху індустріального суспільства. Цей факт визнається більшістю дослідників і підтверджуються прикладами буржуазних перетворень у Європі, результатом яких є поява не тільки концепції правової держави, а й націй.
2. Основною передумовою правової й національної держави є наявність громадянського суспільства.
3. Правовий спосіб організації та легітимації державної влади.
4. Захист інтересів більшості суспільства (у тому числі й національних), обсяг яких визначається за принципом демократичної більшості.
5. Пріоритет демократичних процедур у процесі визначення та реалізації державної політики.

Отже, згідно з висновками дослідника правова держава є передумовою для утворення й функціонування національної держави. Обидві концепції з огляду на їх цивілізаційну та прогресивну роль у розвитку суспільної свідомості мають велике історичне значення. Причому зв'язок правової й національної держави є специфічною інституційною гарантією, яка відокремлює їх від перевтілення в різні форми тоталітаризму.

Оскільки національна держава знаходиться в системі основних сфер життєдіяльності людини, О. Блінов простежив також основні аспекти їх співвідношення, зокрема такі:

1. Економічною основою національної держави є відкрита національна економіка, яка побудована на принципах індивідуальної свободи, рівності різних форм власності й функціонує за законами ринкового механізму.
2. Соціальну основу становлять високорозвинуті структури громадянського суспільства з ефективною системою державних органів, які беруть активну участь у державному управлінні.
3. Моральною (духовною) основою виступають цінності рівноправності й персональної відповідальності, визнання високої ролі індивідуальної волі та способів особистісного самовизначення, загальнолюдські стандарти гуманізму та релігійної свободи.
4. У ролі базових правових орієнтирів виступають принципи конституційності й законності; обмеження втручання публічної влади в приватну сферу, і навпаки, висока якість законотворчої діяльності.
5. Політичною основою національної держави є демократичні інститути, відкритість і прозорість демократичних процедур; культура консенсусу та практика рішення суперечок у законному порядку.
6. Ідеологічними орієнтирами служать ідеї консолідації нації, громадянського патріотизму й солідарності, які є умовою для національної ідентифікації [13, с. 71-73].

Згідно з визначенням Р. Коршука сучасна національна держава є прогресивним явищем, оскільки втілює в життя право націй на самовизначення, не заперечуючи при цьому рівності прав громадян

держави незалежно від етнічної належності, забезпечуючи демократичні форми їх участі в громадянському суспільстві [14, с. 170].

Що стосується процесу національного державотворення в Україні, то необхідно зауважити, що він відбувається за складних умов економічного й геополітичного характеру. Незважаючи на це, процес відродження національної держави супроводжується формуванням сучасної національної свідомості й утвердженням почуття національної гідності всіх етносів України.

Розбудова України як національної держави значною мірою залежить від основних засад етнонаціональної політики.

Сучасна етнонаціональна політика української держави є політико-правовою основою державного курсу у сфері міжнаціональних відносин, які визначені Конституцією України, Декларацією про державний суверенітет України, Актом проголошення незалежності України, Декларацією прав національностей України та Законом України «Про національні меншини в Україні». Сучасне українське суспільство є поліетнічним, про що свідчать дані перепису населення в 2001 р., згідно з якими на території України проживає більше 130 національностей і народностей, із яких найбільше українців (77,8%). Тому, виходячи із зазначених нормативно-правових документів та визнаючи органічну єдність прав людини й прав національностей, Україна гарантує всім громадянам держави незалежно від їх національного походження рівні політичні, економічні, соціальні й культурні права, підтримку національної самосвідомості та самовизначення у формах, які не створюють загрози територіальній цілісності й соборності України. У зв'язку із цим українська держава має послідовно дотримуватися цивілізованих методів регулювання міжетнічних відносин і діяти в напрямі конституційного закріплення державної політики у сфері етнонаціональних відносин; сприяти розвитку законодавства, яке б створювало ефективні процедури та гарантії захисту прав та інтересів корінних народів, національних меншин, створення ефективних контрольних інститутів і механізмів (як державних, включаючи парламентські, так і незалежних громадських) за дотриманням цих законів; сприяти приєднанню України до всіх міжнародних договорів і угод, які регламентують права людини; здійснювати допуск на свою територію міжнародних експертів для оцінки ситуації в галузі прав людини.

Варто зазначити, що сутність, пріоритети, засади, основні напрями, а також механізми реалізації етнонаціональної політики, згідно з Конституцією України та чинними міжнародними договорами, закладені в проекті Закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України», який знаходиться на розгляді у Верховній Раді України [15].

Цей документ розглядає державну етнонаціональну політику України як систему заходів держави, спрямованих на задоволення потреб української нації, представників інших етносів, корінних народів і національних меншин, які є складовими частинами українського суспільства.

Важливою умовою становлення сучасної національної держави в Україні є дотримання принципів етнічної толерантності й міжетнічної інтеграції.

Ефективна реалізація толерантної державної політики в Україні неможлива без правової регламентації прав людини, корінних народів і національних меншин. Пріоритетним є те, щоб кожна людина, громада, нація усвідомлювали й поважали багатокультурний характер людського співтовариства, адже толерантність є передумовою миру й демократії.

Міжетнічна інтеграція є тим процесом, який має забезпечити утворення в Україні сучасної нації як поліетнічної спільноти, об'єднаної спільною історичною долею, державною мовою й інститутом громадянства.

До основних сприятливих чинників успішної міжетнічної інтеграції в сучасній Україні В. Трощинський відносить такі: активна участь України в міжнародному співробітництві, зокрема врахування основних правових аспектів і практичного досвіду щодо вирішення етнічних проблем; позитивний історичний досвід вирішення міжетнічних проблем (період УНР, доби УРСР та сучасний етап національного державотворення після проголошення в 1991 р. незалежності); невідокремленість безпеки й добробуту як етнічної більшості, так і всіх етнічних меншин в Україні; відсутність в українському суспільстві міжетнічних суперечностей, які не можна було б вирішити мирним шляхом.

З відродженням держави Україна почався новий період в історії нашого народу, адже, здобувши незалежність, Україна отримала можливість безпосереднього спілкування з іншими державами, стала суб'єктом міжнародного життя, включилася в глобальні процеси.

Тому в сучасних умовах під час здійснення державної етнонаціональної політики треба приділити значну увагу формуванню атмосфери толерантності, взаєморозуміння та взаємодії представників різних етнічних груп; рішучій протидії будь-яким проявам ксенофобії, агресивного націоналізму, антисемітизму, нетерпимості й дискримінації на національному ґрунті.

Для ефективної реалізації такої концепції етнонаціональної політики потрібна цілеспрямована діяльність національно-культурних товариств, відповідних державних відомств, утвердження в журналістському середовищі стандартів політичної коректності під час висвітлення проблематики міжнаціональних відносин. Разом із тим потрібно посилити юридичну відповідальність осіб, які розпалюють міжнаціональну ворожнечу [15].

Проведений аналіз є підставою для висновку про те, що національна держава є універсально-загальною організацією суспільної влади. Це зумовлюється тим, що основними засадами сучасної теоретичної концепції національної держави є такі: виважена й толерантна політика у сфері етнонаціональних відносин, завдяки якій забезпечується рівність як етнічної більшості, так і всіх етнонаціональних спільнот у поліетнічному суспільстві; основною метою діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування є міжетнічна інтеграція всіх національних спільнот, які проживають на території країни, їх консолідація в єдину політичну націю за принципом громадянства; дієвий демократичний державно-правовий механізм захисту національної безпеки, національної самобутності й демократичних стандартів прав людини, народу, нації та національних меншин; активна участь держави в міжнародному співробітництві в контексті збереження й захисту національно-державних інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна держава : національний і наднаціональний виміри / Ю. Римаренко, В. Ігнатов, С. Римаренко, Л. Шкляр та ін. ; за ред. Ю. Римаренка. – К. ; Донецьк : Ін-т держави і права НАН України, 1998. – 255 с.
2. Таран Ю. Національні держави в сучасному світі [Електронний ресурс] / Юрий Таран. – 14 мая 2004 года. – Режим доступу : http://dialogs.org.ua/project_ua_full.php?m_id=1055
3. Світова та вітчизняна етностержавницька думка. (У персоналіях) : [монографічне дослідження] / [авт. кол. : Ю. Римаренко – керівник, А. Філонов – відп. секретар]. – К. ; Донецьк : Донецький ін-т внутрішніх справ, 1997. – 320 с.
4. Картунов О. Національна держава / О. Картунов // Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії / відп. редактори Ю.І. Римаренко, І.Ф. Курас. – К., 1993. – С. 364-366.
5. Дністрянський М.С. Типологія держав світу за етнонаціональним складом населення та характером територіальних етнополітичних відносин / М.С. Дністрянський // Український географічний журнал. – 2002. – № 4. – С. 46-49.
6. Колодій А.Ф. Національний вимір суспільного життя / А.Ф. Колодій. – Львів : Асторлябія. – 2008. – 368 с.
7. Політологія : терміни, поняття, персоналії, схеми, таблиці : навчальний посібник [для студентів] / [укл. : В.М. Піча, Н.М. Хома] ; наукова редакція В.М. Пічі. – К. : «Каравела», Львів : «Новий світ – 2000», 2001. – 320 с.
8. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права : підручник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.
9. Бочковський О.І. Вступ до націології / О.І. Бочковський. – Мюнхен, 1991-1992. – 338 с.
10. Політологія. Кн. Перша : Політика і суспільство. Кн. друга : Держава і суспільство / [А. Колодій, В. Харченко, Л. Климанська, Я. Косміна]. – Київ : Ельга-Н, Ніка-Центр, 2000. – 584 с.
11. Стецюк П. Україна як національна держава : конституційно-правова характеристика [Електронний ресурс] / Петро Стецюк. – Режим доступу : <http://www.lawyer.org.ua/?d=318&i=&w=r>

12. Токар Л. Національна держава – і мета, і покликання / Леонід Токар // Віче. – 2006. – № 3-4. – С. 40-42.
13. Блинов А.С. Национальное государство в условиях глобализации : контуры построения политико-правовой модели формирующегося глобального порядка / А.С. Блинов. – М. : МАКС Пресс, 2003. – 149 с.
14. Коршук Р.М. Національна держава : основні підходи до трактування / Р.М. Коршук // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2010. – № 17. – С. 166-172.
15. Про Концепцію державної етнонаціональної політики України : Проект Закону України від 06.06.2005 р. № 7615 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=34110

REFERENCES

1. Rymarenko, Yu., Ignatov, V., Rymarenko, S., Shklyar, L. et al. (1998), *Natsionalna derzhava : natsionalniy i nadnatsionalniy vymiry* [Nation state, national and supranational dimension], Institute of the state and right for the NAS Ukraine, Kyiv ; Donetsk, Ukraine.
2. Taran, Yu. (2004), «Nationstates in the modern world», available at : http://dialogs.org.ua/project_ua_full.php?m_id=1055
3. Rymarenko, Yu. (leader of author collective) (1997), *Svitova ta vitchyznyana etnoderzhavnytska dumka. (U personaliyakh) : monohrafichne doslidzhennya* [National and international ethno-statist opinion. (in personalities) : monographic study], Donechchyna, Kyiv ; Donetsk, Ukraine.
4. Kartunov, O. (1993), «Nation state», *Etonatsionalnyi rozvytok Ukrayiny. Terminy, vyznachennya, personaliyi* [Ethnic and national development of Ukraine. Terms, definitions, personalities], Kyiv, pp. 364-366.
5. Dnistrianskiy, M.S. (2002), «Typology of countries of the world according to ethno-national composition of the population and the nature of local ethno-political relations», *Ukrayinskyi heohrafichnyi zhurnal*, no. 4, pp. 46-49.
6. Kolodiy, A.F. (2008), *Natsionalnyi vymir suspilnoho zhyttya* [National dimension of social life], Astorlyabiya, Lviv, Ukraine.
7. Picha, V.M. and Khoma, N.M. (2001), *Politolohiya : terminy, ponyattya, personaliyi, skhemy, tablytsi : navchalnyi posibnik dlya studentiv* [Political science : terms, concepts, personalities, charts, tables : teaching aid for students], Karavela ; «Novyi svit – 2000», Kyiv ; Lviv, Ukraine.
8. Kelman, M.S. and Murashyn, O.G. (2006), *Zahalna teoriya derzhavh i prava : pidruchnhk* [General theory of state and law : textbook], Kondor, Kyiv, Ukraine.
9. Bochkovskiy, O.I. (1991-1992), *Vstup do natsiolohiyi* [Introduction to Natiology], Munich, Germany.
10. Kolodiy, A., Harchenko, V., Klimanska, L. and Kosmina, Ya. (2000), *Politolohiya. Kn. Persha : Polityka i suspilstvo. Kn. druha : Derzhava i suspilstvo* [Political science. Book one : politics and society. Book two : state and society], Elga-N, Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine.
11. Stetsyuk, P. «Ukraine as a nation state, constitutional and legal description», available at : <http://www.lawyer.org.ua/?d=318&i=&w=r>
12. Tokar, L. (2006), «Nation state – the purpose and the mission», *Viche*, no. 3-4, pp. 40-42.
13. Blinov, A.S. (2003), *Natsionalnoe gosudarstvo v usloviyakh hlobalizatsii : kontury postroeniya politiko-pravovoy modeli formiruyushchegosya hlobalnoho poryadka* [Nation state in the context of globalization : the contours of building political and legal model of the emerging global order], MAKS Press, Moscow, Russia.
14. Korshuk, R.M. (2010), «Nation state : the main approaches to interpretation», *Almanakh. Filosofski problemy humanitarnikh nauk*, no. 17, pp. 166-172.
15. «On the Concept of State Ethno-National Policy of Ukraine» : Draft Law of Ukraine of 06.06.2005 № 7615, available at : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=34110